

DE ONDERWIJSVISITATIE

Internationale samenwerking Noord-Zuid

Een evaluatie van de kwaliteit van de bachelor-na-bacheloropleiding
Internationale samenwerking Noord-Zuid aan de Katholieke Hogeschool Leuven

www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Brussel - januari 2014

vluhr

**DE ONDERWIJSVISITATIE
INTERNATIONALE SAMENWERKING NOORD-ZUID**

Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32(0)2 211 41 99
kwaliteitszorg@vluhr.be

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Wettelijk depot: D/2014/12.784/10

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN HET BESTUURSCOMITÉ KWALITEITSZORG

Voor u ligt het rapport van de visitatiecommissie Internationale samenwerking Noord-Zuid. Deze visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar evaluatie van de bachelor-na-bacheloropleiding Internationale samenwerking Noord-Zuid aan de Katholieke Hogeschool Leuven. Daarbij geeft zij toelichting bij de oordelen en aanbevelingen die resulteren uit het kwaliteitsonderzoek dat zij heeft verricht bij de bezochte opleiding. Dit initiatief kadert in de opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR) betreffende de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs.

Het visitatierapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleiding. Daarnaast wil het rapport aan de maatschappij objectieve informatie verschaffen over de kwaliteit van de geëvalueerde opleiding. Daarom is het visitatierapport ook op de webstek van de VLUHR publiek gemaakt.

Dit visitatierapport geeft een momentopname weer van de betrokken opleiding en vertegenwoordigt daarmee slechts één fase in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Immers, al na korte tijd kan de opleiding gewijzigd zijn, al dan niet als reactie op de oordelen en aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Graag dank ik namens het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de bestede tijd alsook voor de deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd. De visitatie was ook enkel mogelijk dankzij de inzet van velen die binnen de opleiding betrokken waren. Ook hen willen wij daarvoor onze erkentelijkheid betuigen.

Hopelijk ervaart de opleiding dit rapport als een kritische weerspiegeling van haar inspanningen en als een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het onderwijs in haar opleiding te verbeteren.

Nik Heerens

Voorzitter Bestuurscomité Kwaliteitszorg

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Voor u ligt het rapport van de visitatiecommissie voor de opleiding 'Internationale samenwerking Noord-Zuid' aan de Katholieke Hogeschool Leuven. Het rapport is in opdracht van de VLUHR opgesteld om inzicht te verwerven in de kwaliteit van de genoemde opleiding.

Voor ons, leden van de visitatiecommissie, was dit een boeiende uitdaging en een eervolle opdracht omdat onze huidige samenleving een kleurrijk palet is waar ieder lid een gelijkwaardige plaats verdient en waarmee eenieder van ons op een respectvolle manier moet mee omgaan. Deze opleiding levert naar ons gevoel een belangrijke bijdrage daartoe.

Dit rapport is een eerlijke en objectieve beoordeling van de genoemde opleiding. Een opleiding die wij ervaren hebben als boeiend, kleurrijk, kwaliteitsvol maar tevens zoekend. We willen als commissie onze absolute waardering uiten. Daarnaast hopen we dat de kritische noot die we formuleren geen afbreuk doet aan de lof die we ook hebben uitgesproken. Als commissie kijken wij in ieder geval unaniem terug op een zeer leerzame periode, die zowel intern als extern werd gekenmerkt door uitstekende samenwerking. Wij hopen dat deze positieve ervaring weerklinkt in ons rapport en dat mede daardoor het intercultureel en divers onderwijs in Vlaanderen zich verder kan ontwikkelen in eenzelfde geest van leergierigheid en samenwerking.

Gezien de reikwijdte van het domein zal het u niet verbazen dat dit rapport alleen tot stand kon komen dankzij de wijsheid en inzet van velen die wij hier dan ook erkentelijkheid voor zijn. Onze dank gaat in eerste instantie uit naar de VLUHR voor het verstrekken van deze eervolle opdracht. Ook willen wij de bestuurders en vertegenwoordigers bedanken die bij deze opleiding zijn betrokken, voor de openheid, de eerlijke reflecties en hun hartelijke ontvangst.

Maar vooral gaat onze dank als commissie uit naar al die betrokken (hoofd) docenten, coördinatoren, ondersteuners, studenten en alumni, die bereid waren ons te helpen om een zo eerlijk en ruim mogelijk beeld te krijgen van de interne keuken van de opleiding en de instelling. Zij hebben enthousiast en geëngageerd hun medewerking verleend en deinsden niet terug voor het delen van hun oprechte waardering maar tevens kritische reflectie.

Ook willen wij onze projectbegeleider eervol vermelden. Vakinhoudelijke- en onderwijsdeskundigheid staat bij visitaties centraal, zij heeft ons doelgericht maar zeer aangenaam de weg gewezen doorheen allerlei richtlijnen en geploegdheden. Dit heeft onze werkzaamheden heel wat makkelijker gemaakt.

Veronique Grossi

Voorzitter visitatiecommissie Internationale samenwerking Noord-Zuid

	Voorwoord van de voorzitter van het Bestuurscomité Kwaliteitszorg	3
	Voorwoord van de voorzitter van de visitatiecommissie	5
	DEEL 1 ALGEMEEN DEEL	
Hoofdstuk I	De onderwijsvisitatie	
	Internationale samenwerking Noord-Zuid	11
Hoofdstuk II	Tabel met scores	17
	DEEL 2 OPLEIDINGSRAPPORT EN SAMENVATTING	
	Katholieke Hogeschool Leuven	23
	Bachelor-na-bacheloropleiding	
	Internationale samenwerking Noord-Zuid	
	BIJLAGE	
Bijlage 1	Personalía van de leden van de visitatiecommissie	48

VERIFIEERBARE FEITEN¹

Algemeen

Bezoekschema

Per instelling

- Hoofdstuk I** Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur
- Hoofdstuk II** Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel
- Hoofdstuk III** Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling
- Hoofdstuk IV** Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten
- Hoofdstuk V** De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte
- Hoofdstuk VI** Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities

---

¹ De verifieerbare feiten voor de visitatie Internationale samenwerking Noord-Zuid zijn terug te vinden op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK I

De onderwijsvisitatie Internationale samenwerking Noord-Zuid

1 INLEIDING

In dit rapport brengt de visitatiecommissie Internationale samenwerking Noord-Zuid verslag uit van haar bevindingen over de bachelor-na-bachelor-opleiding Internationale samenwerking Noord-Zuid die zij in het voorjaar 2013, in opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR), heeft bezocht.

Dit initiatief kadert, conform de decretale opdracht, in de werkzaamheden van de VLUHR met betrekking tot de organisatie en uitvoering van de externe beoordelingen van het onderwijs aan de Vlaamse universiteiten, hogescholen en andere ambtshalve geregistreerde instellingen.

2 DE BETROKKEN OPLEIDINGEN

Ingevolge haar opdracht heeft de commissie de volgende instelling bezocht:

- Katholieke Hogeschool Leuven van 23 mei 2013 tot en met 24 mei 2013.

3 DE VISITATIECOMMISSIE

3.1 Samenstelling

De samenstelling van de visitatiecommissie Internationale samenwerking Noord-Zuid werd bekrachtigd door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van 26 juni 2012 en 23 november 2012. De samenstelling van de visitatiecommissie kreeg op 29 januari 2013 een positief advies van de NVAO, mits toevoeging van een student aan de commissie. Op 23 april 2013 bekrachtigde het Bestuurscomité Kwaliteitszorg de voordracht van het student-commissielid. De commissie werd vervolgens door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR ingesteld bij besluit van 6 mei 2013.

De visitatiecommissie heeft de volgende samenstelling:

- Tot voorzitter
  - **mevrouw Veronique Grossi**, personeelsdirecteur, Wit-Gele Kruis van Vlaanderen vzw.

- Domeindeskundige leden
  - **de heer Jos Walenkamp**, lector, De Haagse Hogeschool.
  - **mevrouw Marleen Heysse**, voormalig directeur, Kruispunt migratie-integratie.

- Onderwijskundig lid
  - **de heer Georges Monard**, voormalig secretaris-generaal Vlaams Departement Onderwijs, Vlaamse Gemeenschap.

- Student-lid
  - **mevrouw Liselotte Marnef**, studente academisch gerichte bacheloropleiding Rechten.

Daphne Carolus, stafmedewerker kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad, trad op als projectbegeleider en secretaris van deze visitatie.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

3.2 Taakomschrijving

Van de visitatiecommissie wordt verwacht dat zij

- gemotiveerde en onderbouwde oordelen geeft over de opleiding aan de hand van het beoordelingskader,
- aanbevelingen formuleert om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering,
- wanneer van toepassing haar bevindingen over de verschillende opleidingen binnen eenzelfde cluster vergelijkenderwijs weergeeft,
- de bredere samenleving informeert over haar bevindingen.

3.3 Werkwijze

3.3.1 Voorbereiding

Ter voorbereiding van de visitatie werd aan de instelling gevraagd een zelf-evaluatierapport op te stellen. De Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR heeft hiervoor een visitatieprotocol ter beschikking gesteld, waarin de verwachtingen ten aanzien van de inhoud van het zelf-evaluatierapport uitgebreid zijn beschreven. Het zelf-evaluatierapport volgt de opbouw van het accreditatiekader.

De commissie ontving het zelf-evaluatierapport enkele weken voor het eigenlijke bezoek, waardoor zij de gelegenheid kreeg dit document vooraf zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden. De commissieleden werden bovendien verzocht om elk een tweetal bachelorproeven grondig door te nemen vooraleer het bezoek plaatsvond.

De commissie hield haar installatievergadering op 27 maart 2013. Tijdens deze vergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op het af te leggen bezoek. Bijzondere aandacht is besteed aan een eenduidige toepassing van het beoordelingskader en het visitatieprotocol. Verder werd het programma van het bezoek opgesteld (*zie verifieerbare feiten*) en werd een eerste bespreking gewijd aan het zelf-evaluatierapport.

3.3.2 Bezoek aan de instelling

Tijdens het in situ bezoek aan de instelling heeft de commissie gesprekken kunnen voeren met de verschillende betrokkenen bij de opleiding. Het bezoekschema voorzag gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de docenten, de alumni, het werkveld en de opleidingsgebonden ondersteuners. De gesprekken die de commissie heeft gevoerd,

waren openhartig en verhelderend en vormden een goede aanvulling bij de lectuur van het zelfevaluatierapport.

Daarnaast werd steeds een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, leslokalen en computerfaciliteiten) ingepland. Ten slotte was er een spreekuur waarop de commissie bijkomend leden van de opleiding kon uitnodigen of waarop personen op een vertrouwelijke wijze door de commissie konden worden gehoord.

Ook werd aan de instelling gevraagd – als een derde bron van informatie – om een aantal documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Tijdens het bezoek is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven om deze documenten te bestuderen. De documenten die ter inzage van de commissie werden gelegd, waren: verslagen van overleg in relevante commissies/organen, een representatieve selectie van handboeken/studiemateriaal, indicaties van de competenties van het personeel, de toets- en evaluatieopgaven waarvan de commissie heeft aangegeven dat zij die tijdens het bezoek wenst in te kijken en afstudeerwerken. Daar waar de commissie het noodzakelijk achtte, heeft zij bijkomende informatie opgevraagd tijdens het bezoek om haar oordeel goed te kunnen onderbouwen.

Aan het einde van het bezoek werden, na intern beraad van de commissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisiteerde opleiding medegedeeld.

3.3.3 Rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de visitatiecommissie per generieke kwaliteitswaarborg haar bevindingen, overwegingen, oordeel en verbeter suggesties geformuleerd. Een overzicht van de verbeter suggesties die de commissie doet ten aanzien van de opleiding is achteraan bij het rapport opgenomen.

De opleidingsverantwoordelijke van de betrokken opleiding werd in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren alvorens de tekst ervan definitief werd vastgelegd.

HOOFDSTUK II

Tabel met scores

In de hierna volgende tabel wordt het oordeel van de commissie op de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het accreditiekader weergegeven.

Per generieke kwaliteitswaarborg (GKW) wordt in de tabel aangegeven of de opleiding hier volgens de commissie onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal.

In het opleidingsrapport is inzichtelijk gemaakt hoe de commissie tot haar oordeel is gekomen. Het is dan ook duidelijk dat de scores in onderstaande tabel gelezen en geïnterpreteerd moeten worden in samenhang met de onderbouwing ervan in het opleidingsrapport.

Volgende definities worden gehanteerd bij het geven van de oordelen over **generieke kwaliteitswaarborgen**.

- Voldoende (V)** De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit want zij vertoont een acceptabel niveau voor de generieke kwaliteitswaarborg.
- Goed (G)** De opleiding overstijgt systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg.
- Excellent (E)** De opleiding steekt ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld.
- Onvoldoende (O)** De generieke kwaliteitswaarborg is onvoldoende aanwezig.

Regels voor het bepalen van de scores voor het **eindoordeel**:

- Voldoende (V)** het eindoordeel over een opleiding is 'voldoende' indien de opleiding aan alle generieke kwaliteitswaarborgen voldoet.
- Goed (G)** het eindoordeel over een opleiding is 'goed' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'goed' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
- Excellent (E)** het eindoordeel over een opleiding is 'excellent' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'excellent' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
- Onvoldoende (O)** het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'onvoldoende' indien alle generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.
- Voldoende met beperkte geldigheidsduur (V*)** het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'voldoende met beperkte geldigheidsduur', d.w.z. beperkter dan de accreditatietermijn, indien bij een eerste visitatie één of twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.

	GKW 1 Beoogd eindniveau	GKW 2 Onderwijs- proces	GKW 3 Gerealiseerd eindniveau	Eindoordeel
BNB Internationale samenwerking Noord-Zuid	G	V	V	V

DEEL 2

Opleidingsrapport

KATHOLIEKE HOGESCHOOL LEUVEN

Bachelor-na-bachelor Internationale samenwerking Noord-Zuid

SAMENVATTING

Opleidingsrapport Internationale samenwerking Noord-Zuid

Op 23 en 24 mei 2013 werd de professioneel gerichte bachelor-na-bacheloroopleiding Internationale samenwerking Noord-Zuid van de KHLeuven, in het kader van een onderwijsvisite op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst. Het beschreven programma betreft dan ook een weerslag van het academiejaar 2012-2013. Gezien het programma onderhevig kan zijn aan verandering, raadpleegt u best de website van de opleiding voor de actuele programma-inhoud.

Profilering

De professionele bachelor-na-bacheloroopleiding Internationale samenwerking: Noord-Zuid is uniek in Vlaanderen en ontstond in 2010-2011. De opleiding speelt in op een maatschappelijke tendens waarbij interculturele en multiculturele contacten sterk aanwezig zijn. Ze wil met haar visie individuen opleiden die, op basis van hun basisdiploma, een verbreding van hun competenties op het vlak van interculturele samenwerking beogen. De uniciteit van de opleiding betekent een toegevoegde waarde voor de arbeidsmarkt. In een steeds veranderende en steeds meer multiculturele maatschappij is de vraag naar individuen die hiermee kunnen om-

gaan immers steeds groter. Dat de bachelor-na-bacheloropleiding opgevat wordt als zijnde een verbredende factor, voor de kennis, vaardigheden en attitudes opgedaan tijdens de basisopleiding, versterkt ook de mogelijkheid om zeer diverse profielen af te leveren, maar steeds wereldburgers met betrokkenheid tot anderen.

Programma

In totaal kent de opleiding bachelor-na-bacheloropleiding Internationale samenwerking Noord-Zuid 60 studiepunten. Het modeltraject bestaat daarbij uit één academiejaar. De algemene structuur van het programma is gericht op een stage-ervaring en een bachelorproef, dat vaak in het verlengde van de stage ligt. De opleiding heeft geopteerd om in een eerste fase van het programma in te zetten op het verwerven of verscherpen van praktijkgerichte en theoretische competenties in functie van de kernonderdelen van het programma, namelijk de stage en bachelorproef. Dit traject beslaat in totaal twee maanden (september-oktober) waarbij de student aandacht schenkt aan enerzijds het duiden en verbinden van economische, politieke en culturele dynamieken, en anderzijds aan methodische referentiekaders. Dit moet hen praktisch, mentaal en conceptueel voorbereiden op stage en de bachelorproef.

Het persoonlijk ontwikkelingsplan geeft het individueel leertraject doorheen de opleiding vorm. De student formuleert daarbij zelf leerdoelen en brengt zelf zijn competentieontwikkeling in kaart. Zowel studenten, als docenten en begeleiders zien de toegevoegde waarde ervan aan het leerproces. De stage zelf beslaat vervolgens zes maanden (november-april). De student gaat hierbij per definitie aan de slag met een project in het Zuiden, waarbij studenten een bijdrage leveren in middelgrote en kleinschalige organisaties en NGO's. Ze werken o.m. in de gezondheidszorg, het onderwijs, de landbouw en sociale economieprojecten. Tijdens hun stage werken studenten een onderzoeksontwerp voor hun bachelorproef uit en verzamelen ze onderzoeksmateriaal. Bij terugkomst uit de stage verwerken ze dit onderzoeksmateriaal, met de focus op het rapporteren van de onderzoeksresultaten en de daaruit volgende aanbevelingen. De bachelorproef betekent concreet het afleveren van een scriptie en een 'Duurzaam product' (of DU-PRO). In de scriptie toont de student aan dat hij op een wetenschappelijk verantwoorde wijze een probleemstelling kan formuleren en uitwerken. Het duurzaam product wordt uitgewerkt op basis van de bevindingen van het onderzoek en/of de stage, en moet iets toeleveren aan de stage-organisatie, of aan één van de groepen waarmee de student werkte.

Beoordeling en toetsing

De opleiding wil vanuit haar visie inzetten op de integratie van beoordeelbare opdrachten die concreet verbonden zijn aan de stagecontext. Belangrijk daarbij is het stage-eindrapport, dat eveneens een instrument biedt om zicht te krijgen op de bereikte leerresultaten. De opleiding maakt daarnaast adequaat gebruik van diverse praktijkgerichte en casegerichte toetsingsmethodes. Er wordt veel met (deel)opdrachten gewerkt om studenten gaandeweg de leerstof te laten verwerken of een effectieve integratie met de stage mogelijk te maken. Dit laat de opleiding ook toe studenten van regelmatige feedback te voorzien. De opleiding maakt gebruik van permanente evaluaties met de opdrachten die verbonden zijn aan het persoonlijk ontwikkelingsplan, zoals het stagewerkplan en het tussentijds rapport. Er wordt daarnaast ook getoetst a.d.h.v. take-home examens. Meestal gaat het hier om verdiepende vragen of cases uit de praktijk. De stage en de bachelorproef vormen het sluitstuk van de opleiding.

Begeleiding en ondersteuning

De toelatingsvoorwaarden voor de opleiding zijn ruim. Om die gedifferentieerde instroom te kunnen opvangen zet de opleiding sterk in op het peilen naar de motivatie van de kandidaat-student en een verdere instroombegeleiding. Vóór de definitieve inschrijving nemen studenten deel aan een intakegesprek waarbij wordt gepeild naar de motivatie en verwachtingen. Tijdens de stage zijn er verschillende manieren en momenten van opvolging voorzien. Enerzijds zijn het stagewerkplan, de barometermails en het tussentijds stagerapport belangrijke instrumenten voor opvolging en feedback, anderzijds wordt met een tussentijds plaatsbezoek ook begeleiding op de stageplaats voorzien. De student communiceert verder via het digitaal leerplatform met de trajectbegeleider tijdens de stage. Naast de begeleiding van de trajectbegeleider, kan de student tijdens de stage rekenen op de begeleiding van een plaatselijke mentor. Na de stageperiode, wordt tijd voorzien om de student weer te laten 'acclimatiseren' na de Zuidervaring. Via het schrijven van een stage-eindrapport en gesprekken met de trajectbegeleider wordt dit in goede banen geleid. De begeleiding van de bachelorproef gebeurt ook door de trajectbegeleider. Verder is er een inhoudelijke sessie, waarbij experts in Zuidonderzoek studenten de belangrijkste theoretische concepten en referentiekaders, kwaliteitsvolle bronnen en wetenschappelijke literatuur aanreiken.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

In de bachelor-na-bacheloropleiding Internationale samenwerking Noord-Zuid slaagde de laatste jaren steeds ongeveer 75% van de ingeschreven studenten. Voor zowel de instroom vanuit het algemeen vormend als het technisch onderwijs, is het studierendement hoog te noemen.

Werkgevers appreciëren het profiel dat de opleiding aflevert. De opleiding beantwoordt immers aan een nood die op de eigen arbeidsmarkt bestaat omwille van de maatschappelijke ontwikkelingen en noden. In combinatie met hun basisdiploma zijn de afgestudeerden breed vertegenwoordigd in het werkveld.

OPLEIDINGSRAPPORT INTERNATIONALE SAMENWERKING NOORD-ZUID

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Internationale samenwerking Noord-Zuid aan de Katholieke Hogeschool Leuven (KH Leuven). De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 23 en 24 mei 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden zo goed mogelijk onderbouwd met feiten en analyses. De commissie tracht inzichtelijk te maken hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteits-

zorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen ingekeken. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidings specifieke faciliteiten, zoals o.a. de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De bachelor-na-bacheloropleiding Internationale samenwerking Noord-Zuid wordt ingericht aan de KHLeuven. De opleiding is uniek in Vlaanderen en ontstond in 2010-2011 na een succesvolle Toets Nieuwe Opleiding (TNO). Het concept van de opleiding gaat terug op een postgraduaatopleiding met een inleefstage in het Zuiden als kern die de hogeschool al eerder inrichtte van 1996 tot 2010. De opleiding wil met het bachelorprogramma inspelen op een maatschappelijke tendens waarbij interculturele en multiculturele contacten sterk aanwezig zijn.

In totaal kent de opleiding bachelor-na-bacheloropleiding Internationale samenwerking Noord-Zuid 60 studiepunten. Het modeltraject bestaat daarbij uit één academiejaar. Naast de mogelijkheid tot het volgen van een modeltraject bestaat de mogelijkheid om de bachelor te volgen volgens een individueel, flexibel studietraject via de geijkte paden van de trajectbegeleiding.

De bachelor-na-bacheloropleiding Internationale samenwerking Noord-Zuid is onderdeel van het departement Sociale School Heverlee, één van de vier departementen waarbinnen de hogeschool professionele bacheloropleidingen, bachelor-na-bacheloropleidingen, postgraduat en navormingen aanbiedt.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau als goed.

De commissie heeft vastgesteld dat de bachelor-na-bacheloropleiding Internationale samenwerking Noord-Zuid met haar visie individuen wil opleiden die, op basis van hun basisdiploma, een verbreding van hun competenties op het vlak van interculturele samenwerking beogen. De commissie heeft kunnen vaststellen dat de opleiding werkt met een competentieprofiel waarin de beoogde vaardigheden, kennis en attitudes worden uiteengezet. Het is de commissie verder duidelijk geworden dat de genese van deze eindkwalificaties gelijkloopt met het ontstaan van het Vlaamse domeinspecifieke leerresultatenkader voor de bachelor-na-bacheloropleiding Internationale samenwerking Noord-Zuid. De eindkwalificaties van de opleiding bestaan immers sinds het academiejaar 2012-2013 uit de 10 vastgestelde leerresultaten. Het competentieprofiel van de opleiding ziet er dan ook als volgt uit:

- 1) Kritische reflecties formuleren over het eigen groeiproces en zich daarbij bewust zijn van de eigen waarden in relatie tot de normen, waarden en gedragscodes van anderen.
- 2) Voldoende vlot communiceren in het Engels, en/of in de meest gebruikelijke taal van het stage bestemmingsland, met aandacht voor lokale aspecten van verbale en non-verbale communicatie.
- 3) Formuleren van specifieke aandachtspunten op het vlak van communicatie tussen individuen, groepen en organisaties.
- 4) Proactief aan persoonlijk risicobeheer doen binnen de context van een vreemde of minder bekende omgeving.
- 5) Verworven expertises en persoonlijke vaardigheden gepast inzetten bij projecten en samenwerkingsverbanden waar empowerment en capaciteitsopbouw centraal staan, dit binnen specifieke sectorale toepassingen (zoals gezondheidszorg, onderwijs, buurtontwikkeling, sociaal ondernemen en andere) met aandacht voor wederkerigheid en duurzaamheid.
- 6) Via een respectvolle basishouding doorgroeien naar deskundig en participatief samenwerken en 'tailor made' interveniëren met doelgroepen en professionals in een multiculturele context.
- 7) Een actieve bijdrage leveren op handelingsniveau, bij het omgaan met complexe vraagstukken in professionele contexten, met aandacht voor historische en socio-economische realiteiten en interculturele verschillen.

- 8) Projectmanagement leren begrijpen en hanteren vanuit het principe van 'duurzaam voortbouwen op bestaande resultaten en/of bestaande partnerschappen', met aandacht voor de lokale, historische en maatschappelijke context weloverwogen interventies op lange termijn te ontwikkelen.
- 9) Gebruik maken van internationale bronnen enerzijds en actief verzamelen, analyseren en interpreteren van primair bronnenmateriaal ten behoeve van praktijkonderzoek, in het Engels en/of in de meest gebruikelijke taal van het stage bestemmingsland anderzijds.
- 10) Kritische inzichten aanwenden in het kader van praktijkgebaseerd onderzoek, omtrent de economische en politieke aspecten van globalisering en dit voor het duiden van Noord-Zuidvraagstukken op macro-, meso- en microniveau.

De commissie is van oordeel dat de opleiding met deze leerresultaten inhoudelijk grotendeels tegemoetkomt aan haar visie. Volgens de commissie is hier echter nog ruimte voor verbetering mogelijk. De leerresultaten uit het opleidingsspecifieke competentieprofiel moet immers de tweeledige ambitie van de visie beter concretiseren: enerzijds is er de inzet op de versterking van specifieke en loopbaanbrede competenties van de student én anderzijds het leveren van een bijdrage op vlak van duurzaamheid, wederkerigheid en capaciteitsopbouw in de Noord-Zuid context. De verwerving van de eindkwalificaties zou het dus moeten mogelijk maken voor de student om twee doelstellingen waar te maken: ten eerste bijkomende competenties verwerven voor de (nationale) arbeidsmarkt en dan toegespitst op de interculturele sector, en ten tweede competenties verwerven voor de internationale arbeidsmarkt (voor tewerkstelling als bijvoorbeeld coöperant). Ondanks deze twee finaliteiten in de opleidingsvisie, vindt de commissie dat er in het competentieprofiel thans een sterke focus ligt op de competenties benodigd om op de Westerse internationale/interculturele sector te starten. De commissie denkt dan ook dat de opleiding haar visie sterker zou kunnen vertalen in een opleidingsspecifiek competentieprofiel dat niet louter een overname is van de leerresultaten, maar ook een duidelijke profilering inhoudt, die werd afgestemd op de eigenlijke opleidingsdoelstellingen. De commissie heeft tijdens de visitatiegesprekken met het opleidingsteam gehoord dat er naar aanleiding van het zelfevaluatieproces reeds wordt gewerkt aan die verdere concretisering. Dit ondersteunt de commissie dan ook.

De commissie kan verder bevestigen dat de eindkwalificaties grotendeels in lijn liggen met de verwachtingen van het Structuurdecreet (2003) en het Vlaams en Europees Kwalificatiekader. Het is de commissie echter wel

opgevallen dat de leerresultaten zoals geformuleerd in het domeinspecifieke referentiekader zodanig kunnen geïnterpreteerd worden dat ze als onhaalbaar moeten gecatalogeerd worden, zeker gelet op de termijn die de bachelor-na-bachelor in het modeltraject beslaat (i.e. één academiejaar). De leerresultaten zijn volgens de commissie dan ook te generiek geformuleerd. De niveauiduiding en eigenlijke inhoudelijke uitwerking ervan gaan op die manier tevens in zekere mate verloren. Het zou een optie kunnen zijn voor de opleiding om het competentieprofiel verder uit te werken aan de hand van indicatoren, opdat de abstracte formulering van de leerresultaten concreter wordt. Ook in functie van de communicatie naar de verschillende belanghebbenden, en dan zeker de student, lijkt de commissie een duidelijke formulering en afbakening van de eindkwalificaties cruciaal. Tijdens de visitatiegesprekken is overigens duidelijk geworden dat verschillende stakeholders, waaronder studenten en werkveld, van mening zijn dat de leerresultaten en eindkwalificaties duidelijker kunnen gecontextualiseerd worden (cfr. *generieke kwaliteitswaarborg 3*). Hoewel de commissie beseft dat de opleiding niet zelf verantwoordelijk is voor het door NVAO gevalideerde leerresultatenkader, zou het daarnaast in het kader van de leesbaarheid en de transparantie van de opleiding goed zijn om ook deze leerresultaten te herformuleren voor studenten, docenten en eventueel andere stakeholders.

De commissie heeft verder gezien dat de opleiding in het vaststellen van haar visie en doelstellingen efficiënt internationaal benchmarkt. De commissie heeft gezien dat de opleiding hiervoor het bestaan van de multiple degrees inroept, waarbij de opleiding een programma inricht met enkele andere Europese instellingen. Zo is er een structurele samenwerking met de University of Cork. Dit garandeert de benchmarking met vergelijkbare opleidingen makkelijker. Wat betreft de BENELUX is het zeer moeilijk voor de opleiding om haar profiel af te toetsen met een vergelijkbare opleiding of relevante beroepsorganisatie aangezien ze de enige bachelor-na-bachelor van 60 studiepunten is, die als finaliteit een verbreding van de competenties uit het basisdiploma heeft in functie van het vakgebied Internationale samenwerking Noord-Zuid.

Deze uniciteit van de opleiding betekent volgens de commissie overigens dat de inrichting van het programma een toegevoegde waarde betekent voor de arbeidsmarkt. In een steeds veranderende en steeds meer multiculturele maatschappij is de vraag naar individuen die hiermee kunnen omgaan steeds groter. Dat de bachelor-na-bacheloropleiding opgevat wordt als zijnde een verbredende factor, voor de kennis, vaardigheden en

attitudes opgedaan tijdens de basisopleiding, versterkt ook de mogelijkheid om zeer diverse profielen af te leveren, maar steeds wereldburgers met betrokkenheid tot anderen. De opleiding wil dit bereiken voor een bachelor-na-bacheloropleiding volgens de commissie, door te werken vanuit een ervaringsdeskundigheid. Concreet stelt de opleiding zich zo tot doel studenten te activeren door het laten indalen van ware praktijkervaringen in het curriculum (zoals stages). Omwille van de maatschappelijke kracht van de opleiding zou de commissie de opleiding ook willen vragen om zo veel mogelijk en op diverse manieren (zij het via openbaar debat, zij het via projecten of onderzoeksactiviteiten) mee te denken over wat Internationale samenwerking Noord-Zuid vandaag behelst, om zo de noden voor het werkveld scherper te kunnen stellen en een duidelijkere positie in te nemen in het vakgebied.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces als voldoende.

De algemene structuur van het programma is gericht op de stage-ervaring en het eindwerk, dat vaak in het verlengde daarvan ligt. De commissie heeft kunnen zien dat de opleiding daarbij heeft geopteerd om in een eerste fase van het programma in te zetten op het verwerven of verscherpen van praktijkgerichte en theoretische competenties in functie van wat de opleiding de kernonderdelen van het programma noemt, namelijk de stage en bachelorproef. Dit traject beslaat in totaal twee maanden (september-oktober) waarbij de student aandacht schenkt aan enerzijds het duiden en verbinden van economische, politieke en culturele dynamieken, en anderzijds aan de methodische referentiekaders die nodig zijn voor het vakgebied van Internationale samenwerking Noord-Zuid. De integratie met de stage-inhoud van de opleidingsonderdelen die gedurende deze twee eerste maanden van het programma worden onderwezen is de commissie duidelijk geworden. De student krijgt zo intensieve taallessen als voorbereiding op het bestemmingsland van de stage. Ook wordt binnen de verschillende opleidingsonderdelen klemtonen gelegd met betrekking tot de specifieke bestemmingen van studenten en de sociaaleconomische contexten waarin ze terechtkomen. Desalniettemin is de commissie van oordeel dat de theoretische omkadering die gedurende de eerste twee maanden van de opleiding aangereikt wordt niet verbredend genoeg werkt. De commissie heeft immers moeten vaststellen dat de hoeveelheid leerstof beperkt is, zowel qua contactperiode (twee maanden) als effectieve leerinhouden. Hoewel de commissie beseft dat de opleiding aandacht moet schenken

aan de studeerbaarheid van de 60 studiepunten tellende bachelor-na-bachelor en het een professionele opleiding betreft, is ze toch van mening dat er nog meer nood is aan theoretische kennis en omkadering in functie van de Noord-Zuidproblematieken. Om het programma beheersbaar te houden en voldoende inhoudelijke diepgang te verzekeren dringen meer gerichte en duidelijke keuzes zich op. Met betrekking tot de studeerbaarheid zou de opleiding volgens de commissie moeten nagaan en verder bewaken of de verbredende aard van het programma niet kan leiden tot een hogere studiedruk. Eventueel moeten hier gerichte en duidelijke keuzes gemaakt worden in functie van de beheersbaarheid van het programma. In het licht van de doelstellingen van de opleiding, ziet de commissie het hoe dan ook noodzakelijk voor studenten om gedegen kennis en inzicht te verwerven over mondiale ontwikkelingen die de Noord-Zuidsamenwerking vandaag in een andere context plaatsen, zoals de implicaties van de sterke groei van de mondiale middenklasse, de snelle afname van armoede in bijvoorbeeld de BRIC-landen, de hardnekkige armoede in de zogenaamde fragiele staten, de gevolgen van milieudegradatie en klimaatverandering en de groeiende kloof tussen de 'haves' en de 'have-nots', met betrekking tot grondstoffen en technologische kennis. Ook de discussie over de opvolging van de Millennium Development Goals na 2015 mag niet onvermeld blijven, evenals de noodzaak van global governance, de opkomst van niet statelijke actoren, zoals religies, criminele netwerken, MNO's en niet te vergeten de 4 miljard mensen die straks een opleiding hebben, redelijk gezond zijn, een middeninkomen hebben én onderling verbonden zijn door internet, computers en mobiele telefoons.

De commissie is van oordeel dat ook het persoonlijk ontwikkelingsplan en de begeleidingssessies voor het afstudeerwerk (bachelorproef) de studenten reeds mentaal voorbereiden op hun stage-ervaring. Het persoonlijk ontwikkelingsplan geeft het individueel leertraject doorheen de opleiding vorm. De student formuleert daarbij zelf leerdoelen en brengt zelf zijn competentieontwikkeling in kaart. De commissie is van oordeel dat het persoonlijk ontwikkelingsplan bewijst een voldoende instrument te zijn om dat te doen. Zowel studenten als docenten en begeleiders zien de toegevoegde waarde ervan aan het leerproces. De stage zelf beslaat vervolgens zes maanden (november-april). De student gaat hierbij per definitie aan de slag met een project in het Zuiden, waarbij studenten een bijdrage leveren in middelgrote en kleinschalige projecten en NGO's. Ze werken o.m. in gezondheidszorg, onderwijs, landbouw en sociale economieprojecten. Studenten die actief zijn in éénzelfde Zuid-regio worden aangemoedigd om leerervaringen uit te wisselen vanuit een verscheidenheid van inval-

hoeken. Studenten reflecteren tijdens de stage actief. Door de opbouw van een inleefperiode over het definiëren van leeractiviteiten en –doelen naar het participeren in een project, slaagt de opleiding erin de student te doen evolueren naar participerende observant.

Tijdens hun stage werken studenten een onderzoeksontwerp voor hun bachelorproef uit. Bij terugkomst uit de stage werken ze aan hun eigenlijke bachelorproef, met de focus op het rapporteren van de onderzoeksresultaten en de daaruit volgende aanbevelingen. De commissie stelde vast dat de bachelorproef concreet het afleveren van een scriptie en een 'Duurzaam product' (of DUPRO) betreft. In de scriptie toont de student aan dat hij op een wetenschappelijk verantwoorde wijze een probleemstelling kan formuleren en uitwerken. Het *duurzaam product* wordt uitgewerkt op basis van de bevindingen van het onderzoek en/of de stage, en moet iets blijvend toeleveren aan de stage-organisatie, of aan één van de groepen waarmee de student werkte. Het geheel wordt beoordeeld op de mate waarin het relevant en bruikbaar is. De onderwerpen en projecten voor de bachelorproef worden vaak aangeleverd door de Noord- en Zuidpartners van de opleiding zelf. De resultaten van de onderzoeken van de studenten worden, indien mogelijk, teruggekoppeld naar de partners. Het is de commissie opgevalen dat ondanks de afstemming van de thema's met deze partners, tijdens het stageproject, maar ook in de Zuidgeoriënteerde 'duurzame producten' (DUPRO's) vaak meer aandacht kan zijn voor de inbreng van de mensen ter plaatse. Het ontwikkelen van 'duurzame producten' (DUPRO's) of het voeren van onderzoek tijdens de stage moet ook kunnen gebeuren met 'locals' en in lijn met de vragen en noden van de lokale bevolking; tevens om de wederkerigheid van wat de projecten trachten te initiëren verder te garanderen. De commissie vraagt de opleiding dan ook aandacht hiervoor (cfr. *generieke kwaliteitswaarborg 3*).

Tijdens de stage zijn er verschillende manieren en momenten van opvolging voorzien. Enerzijds zijn het stagewerkplan, de barometermails en het tussentijds stagerapport belangrijke instrumenten voor opvolging en feedback, anderzijds wordt met een plaatsbezoek en het stagewerkplan ook in de realiteit door de trajectbegeleider van de opleiding getoetst. De student communiceert via het digitaal leerplatform met de stagebegeleider tijdens de stage, het plaatsbezoek zelf gebeurt door de stagebegeleider tussentijds – ongeveer na één à twee maanden. Naast de begeleiding van de trajectbegeleider, kan de student tijdens de stage rekenen op de begeleiding van een plaatselijke Zuidmentor die de student bijstaat in zijn praktijkervaring. Na de stageperiode, wordt tijd voorzien om de student weer te laten 'acclima-

tiseren' na de Zuidervaring. Via het schrijven van een stage-eindrapport en gesprekken met de trajectbegeleider wordt dit in goede banen geleid door de opleiding. De begeleiding van de bachelorproef gebeurt ook door de trajectbegeleider. Verder is er een inhoudelijke sessie, waarbij experts in Zuidonderzoek studenten de belangrijkste theoretische concepten en referentiekaders, kwaliteitsvolle bronnen en wetenschappelijke literatuur proberen aan te reiken. Daarnaast zijn er drie bijkomende sessies rond in het specifiek onderzoeksmethodologie. De begeleiding die studenten krijgen bij stage en bachelorproef wordt over het algemeen geapprecieerd, zo bleek uit de gesprekken; al worden er ook enkele aandachtspunten gesignaleerd. De commissie vraagt aandacht voor het digitale leerplatform, wat een bron van verzuiming betekent. Studenten vinden over het algemeen dat het geen afdoende instrument is om het stage- en leerproces te ondersteunen, noch om overzicht en inzicht te krijgen in de bereikte competenties. Ook de feedback door de lokale stagementoren kan beter, zo bleek ook uit de studentenbevragingen voor het opleidingsonderdeel stage. De commissie is tevreden dat de opleiding reeds trachtte verbeteringen door te voeren. Zo wordt sinds het academiejaar 2012-2013 een CD-rom aangeleverd om de leermaterialen ook te kunnen consulteren op locaties waar tijdelijk geen internetbereik is. Het e-portfolio werd tevens aangepast om de competentieverwerving beter in kaart te kunnen brengen. Bij de laatste studentenevaluaties (2011-2012) waren studenten ook gemiddeld tevreden over de bachelorproef. De studenten geven aan veel geleerd te hebben uit hun bachelorproef. Beter kon de ondersteuning volgens de studenten. De commissie heeft vastgesteld dat ook hier de opleiding heeft gezocht naar een verbetermaatregel. Vandaar dat sinds 2012-2013 de rollen zijn hertekend en de ondersteuning niet meer een zaak is van promotors en trajectbegeleiders maar enkel van trajectbegeleiders.

De toelatingsvoorwaarden voor de opleiding zijn ruim wat betekent dat de instroom ook gekenmerkt wordt door diverse profielen. Om die gedifferentieerde instroom te kunnen opvangen zet de opleiding sterk in op de motivatie van de individuele kandidaat-student en een verdere instroombegeleiding. Vóór de definitieve inschrijving nemen studenten deel aan een intakegesprek waarbij wordt gepeild naar de motivatie en verwachtingen. De intake wordt aangepast voor kandidaat-studenten die niet beantwoorden aan het vooropgestelde instroomprofiel – in theorie een bachelor in het sociaal-agogische. De opleiding gaat dan na of er in voldoende mate professionele ervaring en veronderstelde startcompetenties aanwezig zijn. Het intakegesprek kan resulteren in een individueel aangepast leertraject op basis van de eerder opgedane competenties en ervaringen. De com-

missie heeft kunnen vaststellen in het zelfevaluatierapport en tijdens de gesprekken dat de opleiding behoorlijke slaagresultaten kan voorleggen mede door de correcte informatieverspreiding tijdens de instroombegeleiding en de intakeprocedure zelf. Verder is ze van mening dat het een positief punt is dat er aangepaste leertrajecten mogelijk zijn, op maat de individuele situatie van de student.

De opleiding monitort de studeerbaarheid van het programma op basis van kwantitatieve metingen, zoals de studeerbaarheidsvragen uit de evaluaties van individuele opleidingsonderdelen en uit de driejaarlijkse algemene KHLeuven-tevredenheidsbevraging. Verder voert de opleiding ook jaarlijks een kwalitatieve bevraging bij de studenten, in de vorm van een hoorzitting. De studeerbaarheid van de opleiding is een punt van discussie onder de studenten, zo is gebleken uit de gesprekken die de commissie hield met studenten en alumni. Uit het zelfevaluatierapport bleek ook dat in de recentste hoorzitting (2011-2012) die de opleiding hield bij studenten, 11 van de 18 respondenten de opleiding als 'zwaar', en 7 als 'noch licht, noch zwaar' ervoeren. Het is de commissie duidelijk geworden dat de opleiding op basis van de gesignaleerde problemen, de studeerbaarheid van het programma wel tracht te verhogen, al zijn er nog problemen (cfr. *supra*). Uit diezelfde hoorzitting kwam zo naar voren dat teveel doelstellingen worden nagestreefd en teveel energie wordt gestoken in opdrachten voor de afzonderlijke opleidingsonderdelen in relatie tot wat beoogd wordt in de stage en de bachelorproef. Ook het gebrek aan inhoudelijke afstemming tussen verschillende onderdelen werd als werkpunt vermeld. Dit gaf aanleiding tot concrete aanpassingen in het curriculum en een meer geïntegreerde toetsing (cfr. *generieke kwaliteitswaarborg* 3). De opleiding tracht zo op basis van een duidelijk PDCA-plan de integratie tussen de stage en de andere opleidingsonderdelen te vergroten. Zo werd er o.a. het tussentijds stagerapport ingevoerd.

De commissie kan op basis van haar vaststellingen concluderen dat naast de inhoud, ook de vormgeving van het programma voldoet om de eindkwalificaties bij studenten te behalen. Er is duidelijk oog voor samenhang en integratie van de vakinhouden – zo getuige ook de vele verbetermaatregelen op dit vlak die de jonge opleiding reeds doorvoerde. De nadruk op de stage en de bachelorproef vormen samen sterke werkvormen om de professioneel gerichte verbreding van de diverse instomende profielen te verwezenlijken; al denkt de commissie dat de 'duurzame producten' (DUPRO's) verder zouden kunnen worden ontwikkeld. Het instroombeleid is ook afgestemd op de brede instroom en maakt het mogelijk efficiënt studenten te begeleiden om

zo bij te dragen tot de realisatie van de beoogde eindkwalificaties. Het is overigens duidelijk voor de commissie dat de opleiding voortdurend aandacht besteedt aan de kwaliteitsbewaking en -verbetering van het programma. Tijdens het bezoek heeft de commissie zo de verslagen van systematische teamvergaderingen en bevestigingen kunnen inkijken waarbij zowel de strategische als operationele doelstellingen stelselmatig een agendapunt vormden. De opleiding beschikt ook over duidelijke actieplannen op korte en langere termijn. Zoals ook eerder aangegeven, wordt er op basis van structurele bevestigingen alsook op basis van ad hoc-opmerkingen, gewerkt aan kwaliteitsverbetering. Tijdens de gesprekken heeft de commissie ook een gemotiveerd team kunnen zien, dat durft te reflecteren over de kwaliteit van de opleiding. Het is de commissie wel opgevallen dat er vaak gereflecteerd wordt binnen de bestaande structuren van de opleiding. De commissie wil de opleiding dan ook stimuleren om in functie van de kwaliteitsverbetering nieuwe perspectieven op te zoeken.

Het is de commissie overigens niet ontgaan dat de opleiding ook aandacht schenkt aan onderzoek. Met ondersteuning van het hogeschoolbrede kennis- en innovatiecentrum, zorgt de opleiding voor de structurele borging van kennis en samenwerkingsverbanden via thematische databanken voor praktijkonderzoek, demonstratie van scripties en 'duurzame producten' (DUPRO's) die onderscheidingen behaald hebben. De verbinding tussen onderzoek en onderwijs vormt volgens de commissie nog een uitdaging voor de opleiding. In dat licht, zouden er tout court wat extra dimensies moeten komen aan de opleiding, m.n. op het gebied van theoretische kennis over internationale ontwikkelingen en samenwerking, maar ook effectief aan onderwijs gelieerd onderzoek. Het versterken van het wetenschappelijk inzicht in de Noord-Zuidproblematiek bij studenten en het bij hen stimuleren van levenslang leren en kritisch reflecteren verdient zeker nog verdere aandacht volgens de commissie.

Wat betreft de kwantiteit van de docenten heeft de commissie kunnen vaststellen dat die voldoende is om het programma te kunnen realiseren. De docent-studentratio schommelt tussen 19 (2011-2012) en 22 studenten per docent (2010-2011). De inbreng van gastsprekers komt hier bovenop. De KHLeuven verzekert een ontwikkelingsgericht personeelsbeleid door een systematische functionerings- en evaluatiecyclus voor alle medewerkers. De banaba en dan meer specifiek het opleidingshoofd, is verantwoordelijk voor het voeren van een gepast functioneringsbeleid. Om de kwaliteit van de medewerkers, hun taakuitvoering en de professionalisering in goede banen te leiden heeft elke individuele medewerker een persoonlijk

ontwikkelingsplan. Specifiek qua professionalisering, voorziet de opleiding in de mogelijkheid om individueel in te schrijven voor studiedagen en aan cursussen deel te nemen. Het is de commissie daarbij opgevallen dat de opleiding ook tracht te anticiperen en competenties binnen het team te vervullen door gericht professionaliseringsactiviteiten te prioriteren. Het ondersteunen van professionalisering op vlak van onderzoekscompetenties is zo, naast het ontwikkelen van extra taalcompetenties bij docenten, een belangrijke prioriteit. De nadruk op het belang van taal kadert in het idee om tevens een Engelstalige variant van de opleiding op te zetten, waarvoor de commissie haar appreciatie wil uitspreken. De commissie heeft verder kunnen vaststellen dat de aanwezige competenties bij het (onderwijzend) personeel in overeenstemming zijn met de noden van het programma. Enerzijds zijn er experts in het vakgebied aangesteld, en anderzijds werden trajectbegeleiders geselecteerd in functie van hun ervaringen met werken in Zuidcontexten en samenwerken op meerdere internationale fora. Bij uitbreiding van de personeelsploeg is er een duidelijk plan uitgewerkt, om zo profielen aan te trekken die gericht zijn op de noden van het programma. Ondanks het feit dat de opleiding werkt met docenten die vaak maar deeltijds zijn verbonden, is het de commissie duidelijk geworden dat alle medewerkers wel betrokken zijn bij het programma door verschillende overlegfora binnen de opleiding (algemene opleidingsvergadering, opleidingscommissie, teamoverleg). Het is de commissie overigens niet ontgaan dat de opleiding ook zelf aandacht heeft voor culturele diversiteit in haar docentenkorps.

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek de materiële voorzieningen waarvan de opleiding gebruik maakt, kunnen bezoeken. Voor studenten is er een studielandschap voorzien, waar ruimte is voor individueel werk en groepswork. Het digitale leerplatform van de opleiding, Toledo, is overzichtelijk – al zou de opleiding nog verder moeten bekijken hoe dit platform nog beter kan ingezet worden in functie van de Zuidstage (cfr. *supra*). Wat specifiek de mediatheek betreft, is de commissie van oordeel dat er nog meer aandacht dient geschonken te worden aan de collectievorming van actuele literatuur inzake de Noord-Zuidproblematiek.

De commissie kan concluderen dat de opbouw en de inhoud van het programma, alsook de omkadering die voorzien wordt om het programma te realiseren in het algemeen de studenten in staat stellen om de nodige kennis en competenties te verwerven. De commissie is van oordeel dat de opleiding daarbij nog verbetermaatregelen moet doorvoeren, onder andere wat betreft de theoretische omkadering en de verdere ontwikkeling

van de 'duurzame producten' (DUPRO's). De inhoudelijke diepgang van het programma dient ook te allen tijde gevrijwaard te worden, ondanks de eisen in functie van de studeerbaarheid en beheersbaarheid van het programma. Tevens zijn er nog verbetermogelijkheden in de begeleiding van de studenten via het elektronisch leerplatform aanwezig. Daarnaast vormt de verbinding tussen onderzoek en onderwijs volgens de commissie nog een uitdaging voor de opleiding. Het versterken van het wetenschappelijk inzicht in de Noord-Zuidproblematiek bij studenten en het bij hen stimuleren van levenslang leren en kritisch reflecteren hierover verdient zeker nog verdere aandacht.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau als voldoende.

De bachelor-na-bacheloropleiding Internationale samenwerking Noord-Zuid heeft een duidelijk toetsingsbeleid. Tijdens de gesprekken zag de commissie tevens een gemotiveerd team dat het toetsbeleid in handen heeft. De banaba wil vanuit haar visie inzetten op de integratie van beoordeelbare opdrachten die concreet verbonden zijn aan de stagecontext. Belangrijk daarbij is het stage-eindrapport, dat eveneens een instrument biedt om zicht te krijgen op de bereikte leerresultaten. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding daarnaast adequaat gebruik maakt van diverse praktijkgerichte en casegerichte toetsingsmethodes; eenzijdige kennis-toetsen zijn minimaal aanwezig. Er wordt veel met (deel)opdrachten gewerkt om studenten gaandeweg de leerstof te laten verwerken of een effectieve integratie met de stage mogelijk te maken. Dit laat de opleiding ook toe studenten van regelmatige feedback te voorzien, wat efficiënt gebeurt. Er wordt daarnaast summatief getoetst, aan de hand van o.a. take-home examens. Meestal gaat het hier om verdiepende vragen of cases uit de praktijk, die met behulp van de leerstof moeten uitgewerkt worden. Echte formatieve toetsen heeft de commissie kunnen zien bij de opdrachten die verbonden waren aan het persoonlijk ontwikkelingsplan, zoals het stagewerkplan en het tussentijds rapport. De stage en de bachelorproef moeten de verworven competenties tenslotte geïntegreerd toetsen. Tijdens de interviews met studenten, alumni en docenten is gebleken dat deze tevreden zijn over de toetsing van de leerresultaten in de opleidingsonderdelen, aangezien ze de evaluaties als toepasselijk zien voor de verschillende opleidingsonderdelen.

De commissie heeft in het zelfevaluatierapport een duidelijke competen-

tiematrix aangetroffen, die aangeeft dat de evaluaties alle leerresultaten toetsen. Het is daarbij duidelijk dat alle leerresultaten geïntegreerd worden getoetst in de opleidingsonderdelen stage en bachelorproef. De stage wordt opgevolgd en tussentijds getoetst d.m.v. het stagewerkplan en het tussentijds stagerapport. Daarnaast volgen de barometermails aan de trajectcoördinator een goede manier om het leerproces van de stage op te volgen. De opvolging van het leerproces wordt ook gegarandeerd door het plaatsbezoek van de trajectcoördinator. De commissie heeft enkele stagewerkplannen, tussentijdse en eindrapporten van de stage kunnen doornemen n.a.v. het visitatiebezoek en is van oordeel dat deze van een voldoende kwaliteit zijn voor het vooropgestelde niveau. Ze heeft van de studenten wel kunnen horen dat de hoeveelheid aan stage-opdrachten tijdens de stage soms de studiedruk opdrijft; de commissie vraagt de opleiding dan ook dit te bekijken.

De bachelorproef wordt begeleid door de trajectbegeleider die tussentijds feedback geeft, meer bepaald over het onderzoeksvoorstel, het voortgangsrapport en de draft van de scriptie. Met een openbare verdediging op basis van een presentatie over de scriptie van de student en een voorstelling van een duurzaam product. Dit gebeurt door een jury samengesteld uit zowel docenten als externe juryleden uit de Noord-Zuidsamenwerking, wat de professionele gerichtheid van de evaluatie moet garanderen. Specifiek wat betreft de 'duurzame producten' (DUPRO's) heeft de commissie echter twijfels over de inhoudelijke relevantie en duurzaamheid die ze bieden (cfr. *generieke kwaliteitswaarborg 2*). Gezien de commissie dit als een onderdeel van de te bereiken leerresultaten ziet, wil ze in functie daarvan de opleiding ook vragen dit van naderbij te bekijken. De scripties die de commissie heeft kunnen inkijken zijn daarnaast van een voldoende kwaliteit, al heeft het onderzoeksluik in individuele gevallen aandacht nodig. De commissie heeft vernomen van de opleiding dat het opleidingsonderdeel bachelorproef hervormd werd in het academiejaar 2012-2013. Aangezien er nog geen beoordelingen beschikbaar waren op het moment van het bezoek, is het dan ook moeilijk om een gedegen afweging te maken van het eindresultaat hiervan.

Uit het gesprek dat de commissie tijdens het bezoek met de studenten had, is gebleken dat de communicatie van de evaluatiecriteria voldoende is. Bij elk opleidingsonderdeel wordt er voor de evaluaties een overzicht voorzien van de te bereiken eindcompetenties. Deze worden gecommuniceerd aan de studenten via o.m. de studiegids, de ECTS-fiches en het elektronisch leerplatform. De commissie heeft tijdens het bezoek evenwel

vastgesteld dat de verdere uitwerking van vele van deze evaluatiecriteria aangewezen is. Momenteel zijn de evaluatiecriteria die gehanteerd worden binnen sommige opleidingsonderdelen te generiek geformuleerd. De commissie ziet hiervoor eventueel een oplossing in het verder uitwerken van de leerresultaten in indicatoren, mede ten behoeve van het duidelijker en eenvormiger formuleren van de evaluatiecriteria voor alle opleidingsonderdelen.

Gebaseerd op de cijfers van de twee academiejaren dat de bachelor-na-bacheloropleiding bestaat, is de doorstroom binnen de opleiding hoog. De opleiding haalt een studierendement van 90% (2010-2011) en 85% (2011-2012). Voor zowel de instroom vanuit het algemeen vormend als het technisch onderwijs is het rendement hoog te noemen. De opleiding zelf ziet echter nog mogelijkheden tot verbetering. Als vervolgopleiding wil ze op middellange termijn dit rendement nog verhogen tot 95%. Dit wil ze doen door de kwaliteit van de begeleiding en de studeerbaarheid van het programma van dichtbij te monitoren. Het is de commissie wel opgevallen dat een aanzienlijk deel van de studenten pas afstudeert na afloop van de tweede zitting. Een studie in functie van de studeerbaarheid kan de commissie in dat licht enkel aanmoedigen. Wat betreft de eigenlijke uitstroom, is duidelijk geworden dat het aantal afgeleverde diploma's (berekend per startende cohorte) in 2010-2011 24 ten opzichte van 32 ingeschrevenen bedroeg; en in 2011-2012, 31 ten opzichte van 42. Ondanks de intensieve intakeprocedure, zijn er toch elk jaar een aantal studenten die afhaken tijdens de opleiding (2 in 2010-2011 en 5 in 2011-2012). De opleiding monitort het afhakersgedrag nauwkeurig door de studenten te bevragen.

Gezien de aard van de opleiding, zijn de cijfers voor studentenmobiliteit hoog. Alle studenten doen immers een Zuidervaring op tijdens de stage. Wat betreft de docentenmobiliteit heeft de commissie kunnen vaststellen dat dit nog moet aangezwengeld worden in het kader van onderwijskundige opdrachten. Het is wel zo dat steeds meer docenten een opvolgbezoek doen van de Zuidstages. In het academiejaar 2012-2013 traden zo 10 docenten op als trajectbegeleider. De commissie heeft begrepen van de opleiding dat ze een concreet plan wil uitwerken om een Engelstalige variant van het programma aan te bieden. Dit zou tevens de initiatieven met partnerinstellingen kunnen vergroten, en kansen kunnen bieden voor de eigenlijke docentenmobiliteit in het kader van hun onderwijskundige taken. Momenteel werkt de opleiding enerzijds reeds sterk samen met Noordpartners, zoals de NGO Vredeseilanden (die zowel stageplaatsen verzekert als in het opleidingsonderdeel Globalisering: Economie en Politiek

betrokken is), VLIR-UOS en de VVOB. Anderzijds heeft de opleiding structurele contacten met Zuidpartners, dit zijn voornamelijk lokale NGO's. Naast stageplaatsen, voorzien zij vaak ook de mogelijkheid om te participeren in andere lokale Zuidprojecten.

De afgestudeerden van de opleiding gaven tijdens het gesprek met de commissie aan tevreden te zijn over de bereikte leerresultaten. Dit bleek ook uit een enquête bij de alumni van het academiejaar 2010-2011. Tijdens de gesprekken met studenten en alumni is het de commissie duidelijk geworden dat de lange Zuidstage de grote meerwaarde van de opleiding betekent. Het stelt de studenten in staat om werkelijk vanuit de praktijk te leren. Studenten zijn over het algemeen tevreden over competentieverwerving en de verbreding en verdieping die de stage-ervaring hen heeft geboden. In studentenevaluaties van het academiejaar 2011-2012, geeft 91% van de studenten aan dat ze akkoord gaan met de stelling dat de diverse stage-opdrachten hen geholpen hebben om de beoogde leerresultaten te bereiken. Studenten blijken over het algemeen zeer tevreden over het opleidingsonderdeel stage en over de ondersteuning door de trajectbegeleiders. Tijdens de gesprekken is gebleken dat de meeste alumni 'terugkeren' naar het vakgebied waarin ze hun basisdiploma behaalden, met als toegevoegde waarde het banaba-diploma. Ook de appreciatie van het werkveld is de commissie duidelijk geworden uit de gesprekken. Bij hen leeft er een nood naar profielen met deze specifieke brede en verdiepende competenties. Ook de commissie ziet daarin de een meerwaarde van de opleiding. De opleiding beantwoordt aan een nood die op de eigen arbeidsmarkt bestaat omwille van de maatschappelijke ontwikkelingen en noden. De commissie is daarbij van oordeel dat de opleiding erin slaagt om met haar leerresultaten en onderwijspraktijk voldoende sterke profielen af te leveren die kunnen beantwoorden aan die vraag.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel, conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

- Concretiseren van de eindkwalificaties in het opleidingsspecifieke competentieprofiel, aan de hand van bijvoorbeeld duidelijke indicatoren.
- Verzekeren dat de profilering/visie van de bachelor-na-bacheloropleiding duidelijk wordt uit de learning outcomes van programma.
- Contextualisatie bieden bij de door NVAO gevalideerde leerresultaten.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

- Grotere aandacht schenken aan het aanreiken van theoretische kennis en omkadering in functie van de Noord-Zuidproblematiek.
- Verder verzekeren van de inhoudelijke diepgang van het programma in functie van de Noord-Zuidproblematiek, echter rekening houdend met de studeerbaarheid van een 60 SP-programma en het profiel van een bachelor-na-bachelor. Meer gerichte en duidelijke keuzes dringen zich op.
- Aandachtig blijven omtrent de beheersbaarheid van het breed beoogde curriculum, ook in functie van de studeerbaarheid.
- Blijvende aandacht schenken aan de studeerbaarheid van de bachelor-na-bacheloropleiding.
- Onderzoeken of het huidige elektronisch leerplatform verder kan gehanteerd worden als instrument om het stage- en leerproces te ondersteunen.
- Sterkere links leggen tussen enerzijds het in het kader van de opleiding gevoerde onderzoek en de resultaten daarvan en anderzijds het eigenlijke onderwijs aan de studenten.
- Het opzoeken van nieuwe perspectieven en mogelijkheden in functie van kwaliteitsborging en -verbetering, buiten de reeds bestaande visie en structuren.
- Aandacht schenken aan de voortdurende collectievorming van (standaard) werken met betrekking tot de Noord-Zuidwerking.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerd eindniveau

- Nagaan of het aantal stage-opdrachten de studiedruk bij studenten te zeer opdrijft tijdens de Zuidstage en eventueel gepaste maatregelen treffen.
- Aandacht schenken aan de relevantie en duurzaamheid van het Duurzaam product dat de student uitwerkt en opzet in het Zuiden. Hierbij zou er een sterkere nadruk moeten liggen op enerzijds de inbreng van locals en anderzijds de mogelijkheid om het project in afwezigheid van de student zelfstandig verder te zetten.
- Verhogen van de transparantie van het toetsingssysteem door het verder concretiseren van evaluatiecriteria, eventueel in indicatoren.

BIJLAGE

Personalia van de leden
van de visitatiecommissie

Veronique Grossi was tussen 2009 en 2012 intern directeur van het Vlaams Expertisecentrum Migratie-Integratie, dat ressorteert onder het Kruispunt Migratie en integratie. Hier was zij ondermeer verantwoordelijk voor het kwaliteitsbeleid van de inhoudelijke werking rond interculturaliteit. In het kader van het kwaliteitsbeleid heeft zij zelf een visitatie doorgelopen voor het behalen van het Europees ESF kwaliteitslabel. Daarvoor was ze sinds 2003 actief als algemeen directeur van het Antwerpse integratiecentrum 'De8' vzw. De expertise van Veronique Grossi is vooral gefocust op het thema 'interculturaliteit'. Momenteel is ze personeelsdirecteur bij het Wit-Gele Kruis van Antwerpen. Hier heeft ze verdere expertise opgebouwd rond competentiebeleid en ontwikkelingsbeleid.

Marleen Heysse is voormalig directeur van het Kruispunt Migratie en Integratie, het vroegere Vlaams Minderhedencentrum. Ze was eerder staflid bij Amnesty International. Als staflid bij Quasimodo ontwikkelde ze instrumenten voor integrale kwaliteitszorg en HRM in non-profit organisaties. Als zelfstandige voerde ze audits uit binnen de socio-culturele sector, de sociale economie en de Noord-Zuid sector en begeleidde ze er processen van organisatieontwikkeling. Momenteel is Marleen Heysse directeur van Vormingplus Arch'educ, dat als Volkshogeschool informele en niet formele volwassen educatie aanbiedt in de regio Halle-Vilvoorde.

Liselotte Marnef volgt de masteropleiding Rechten aan de Vrije Universiteit Brussel. Daarvoor behaalde zij het masterdiploma Kunstwetenschappen aan de Universiteit Gent. Een deel van deze studie volgde zij in Italië via het Erasmus Mundus-project. Zij was als student-lid reeds bij visitatiecommissies van de NVAO. Liselotte Marnef was lid van de Studentenraad Faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de Universiteit Gent. Ze deed eerder al onderwijservaring op als leerkracht Esthetica.

Georges Monard was in het verleden politiek actief op lokaal en federaal niveau. Zo was hij volksvertegenwoordiger in het Federaal Parlement van België (1971-1978) en kabinetschef (1979-1987) van de ministers Gaston Geens en Daniel Coens. In 1987 werd hij secretaris-generaal van het Ministerie van Onderwijs. Hij bekleedde de functie van voorzitter in meerdere studietoelagencommissies in de onderwijsmaterie en stond aan de wieg van verschillende onderwijshervormingen. Van 2001 tot 2008, was Georges Monard voorzitter van de federale overheidsdienst Personeel en Organisatie in België. Vanuit zijn onderwijsexpertise, was Georges Monard reeds betrokken als voorzitter en commissielid van verscheidene visitatieprojecten op opleidings- en instellingsniveau, en dat zowel in Vlaanderen als in

Nederland. In 2013, werd hij nog verkozen tot Overheidsmanager van het jaar door de Vlaamse Vereniging voor Bestuur en Beleid. Ook was hij recent betrokken bij de geplande Vlaamse onderwijshervormingen, waarvoor het rapport-Monard de basis vormt.

Jos H.C. Walenkamp is lector Internationale samenwerking aan De Haagse Hogeschool in Nederland. Hij focust zich op welke duurzame bijdragen Nederlandse hogescholen kunnen bieden aan de internationale ontwikkelingsamenwerking. Daarnaast doet hij onderzoek naar de internationale competenties van docenten en de ontwikkeling daarvan bij studenten. Verder kijkt hij hoe het in ontwikkelingslanden gesteld is met de kwaliteit van praktijkgericht hoger onderwijs en hoe de aansluiting is met de wensen en behoeften van de arbeidsmarkt. Jos Walenkamp werkte in het verleden ook onder meer aan de Eduardo Mondlane Universiteit in Mozambique (waar hij de biologiefaculteit leidde). Na een onderbreking aan de Universiteit van Wales, gaf hij in Nigeria vorm aan de Training en Researchprogramma's die gefinancierd werden door de Europese Commissie. Van daaruit ging hij bij de Nuffic werken als directeur Ontwikkelingssamenwerking en als directeur Kennis en Innovatie. Hij was reeds lid van verscheidene visitatiecommissies in Nederland en Vlaanderen.

